Ч. 31. Чернівці, неділя дня 13. (26.) марта 1905 р. Рочник XXI.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ
що середи, пятниці і неділі,
з тижневим додатком
„РУСКА РАДА“.

Редакция, адміністр. і експедиция
при улици Петровича ч. 2.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“
разом з „Рускою Радою“:
на цілий рік . . . . . 20 К. — с.
„ пів року . . . . . 10 „ — „
„ чверть року . . . . 5 „ — „
„ місяць . . . . . . 1 „ 70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

Із аґрарної політики.

Минулої неділї зібрали ся у віденьскім рільничім товаристві заступники рільничих кругів Німеччини, Австро-Угорщини і Ішпанії, щоб поінформувати ся про задуманий італїйским королем, Віктором Емануілом міжнародний інститут рільничий. Вістка про сей інститут розійшла ся сьвітом ще з кінцем лютого. Ініциятори его виходять із тої точки погляду, що у всїх рільників є певні спільні інтереси, так, що вони для їх осягненя повинні получити ся в міжнародний інститут рільничий, дарма, що конкуренцийні згляди промавлялиб за тим, щоб лучили ся разом тільки рільники поодиноких краї̈в чи держав і через те добували собі у держави підмогу в конкуренцийній борбі з чужим рільництвом.

Всесьвітна лучба средств комунїкацийних витворила одначе із усеї земскої териториї немовби одноцїльний витворчий простір для артикулів економічних; митова політика може мати тут тільки значінє другорядне. Оттимто являє ся для рільників річию невідкличною мати точну всесьвітну статистику аґрарну, переведену після одноцїльної методи. Першою саме задачею задуманого міжнародного інституту рільничого булоб видавати в періодичних випусках статистичні міжнародні дані про управні простори, стан засївів, скількість і якість зборів і віродостойну статистику консумциї потреб рільництва. Інститут буде крім сего подавати інформациї про відносини рільних робітників. Се незвичайно важне для спрямованя на відповідні терени еміґрациї, бо тепер — як звісно — еміґрация пересельна що-раз більше уступає еміґрациї заробковій. Для еї корисности мусять робітники рішучо знати, де для їхної робучої сили був би найлїпший ринок збуту. Третою задачию сего інституту буде одноцїльна борба проти спільних ворогів усего рільництва, а се пошестий худоби і ростинних недуг. Крім сего повинна увійти в круг его діланя ще й справа орґанізациї рільного кредиту, хоч се стріне ся із значними перепонами з огляду на істнуючі вже постанови законні в поодиноких краях. „Благословенні наслїдки діяльности такого інституту, що як видна ознака солїдарности усїх, що займають ся рільництвом, причинив би ся до удержаня мира не дадуть — після слів короля-ініциятора — довго на себе вижидати“.

Віденьскі збори під проводом кн. Аверсперґа та при участи кн. Борґеза після реферату Д. Люґіна із Калїфорнії рішили виключити із справ того інституту всякі національні моменти, обмежуючись чисто господарскими справами. Інститут повинен складати ся із представників найважнїйших рільничих орґанізаций поодиноких держав. Він подбати повинен після віденьских резолюций передовсїм про скликуванє міжнародних конґресів та про міжнародне згідне установлюванє цїн збіжа. Певна річ, що з задуманого інституту будуть користати передовсїм властителї великих земельних посїлостий, а лише в дрібній мірі дрібноземельні мужики, які впрочім лишені всякої інґеренциї до справ міжнародного рільничого інституту.

В такім меньше більше відношеню до нашого селяньства буде й закон про районованє бураків, над яким стане вже незабаром дебатувати нині парлямент. Районованє бураків, се один із найшкідливших родів картелїв. Цукрові фабриканти поробили між собою умови, силою яких поодинокі цукроварні покривають свої потреби тільки у певних продуцентів бураків, які мусять, хотячи не хотячи, відступати свій продукт за запроектовану цїну, бо инакше не купить у них бураків нїхто. Цукрові барони відобрали продуцентови бураків спромогу вільної конкуренциї, зводячи їх до ролї безпомічних підданих. Новий законопроект форсований аґрариями робить умови про районованє неважними, а навіть протизаконними, назначуючи за них кару арешту від 8 днів до 3 місяців, або гривну до 2000 К.

Сей законопроект мабуть буде ухвалений і колиб не те, що у нім є деякі реакцийні постанови, що пригадують протистрайкові коалїцийні постанови, то треба би его радо повитати, хочби з огляду на інтерес наших селян, які на Буковинї і у східній Галичинї стали занимати ся управою цукрових бураків.

Полїтичний перегляд.

Австрия. На вчерашнім засїданю предсїдателів клюбів, у якій брав уділ також пос. Н. Василько постановлено, щоб до Великодня відбували ся лише по два засї аня тижнево в понеділок і вівторок прочі дни призначено для комісий. Парляментарні ферії розпічнуть ся д. 11. цьвітня. — Вчерашне засїданє ради державної займало ся головно справами посольскої нетикальности. Послів Штайна і Берґера помимо домагань інсбруцкого суду рішено не видати, за те по довгій дискусиї 142 голосами проти 34 видано пос. Гавка за звісну статю в „Altd. Zgbl.“ проти тайни св. причастия. Видано також пос. Штернберґа за побите кореcп. Пенїжка. У вплині пятничного засїданя находять ся інтерпляциї пос. Штравхера і Василька про підвисшенє державної субвенциї для черновецкого лїцея дївочого та в справі будови желїзничого двірця в центрі м. Чернівцїв і інтерпеляция пос. Піґуляка в справі поминеня Русина-правника Куропатницкого при надаваню ступендий проти постанов фундаций.

Мін. Козель говорячи в буджетовій комісиї про санацию краєвих фінансів сказав, що є на се дві дороги: 1) Зменьшенє коштів адмінїстрациї, або 2) підвисшенє доходів краєвих через підвисшенє податку посередного від горівки, бо підвисшеню податків безпосередних він є противний. Що до уділюваня зі сторони держави частини еї доходів краям, а особливо громадам, то про се тепер і мови бути не може, бо на се требаби зараз хоть яких 400 мілїонів корон, яких нема. Що до затягненя позички на розширенє сїти телефонів в краю, то она не потрібна, бо се розширюванє з природи річи мусить відбувати ся повільно, а на се вистарчить чистий зиск з банку австро-угорского (річно 475.000 кор.) При точцї адмінїстрация скарбу скаржив ся посол Романчук на переношенє „ze względów służbo-

НАШ АЛЬБОМ.

Ярослав Весоловський.

Ґей, дївчино моя...

Ґей дївчино моя мила,
ґей рибчино ти єдина,
полюбив я, покохав я
тебе, раю. Й сам не знаю,
нї на що се, нї за що се...
Чи за личко — цьвіт рожевий?
Чи за брови — шовк ніжненький?
Чи за очи мов криниця?
Чи за мову, що так мчить ся
мов чарівная водиця?
Ой дївчину мою милу
люблю, люблю до загину.

Іван Діброва.

Тодї.

Як склонить ся день
до сну на спокій —
позбудеть ся геть
всїх чарів і мрій,
а сонце сховаєсь
далеко за гай,
тодї то дївчино
мене ти згадай!

Як зоря зійде
й засьвітить менї
Тим сьвітлом блїдим
тихенько в тюрмі,
і сьвіт весь покриєсь
тим сьвітлом, як сніг,
звіздою впаду
до твоїх я ніг...

Осип Маковей.

На що менї, братчику...

На що менї, братчику, пущі шукати
і темного лїса з яро́м?
На що менї душу свою замикати
з її невеличким добром?

Хто каже, що миле житє се пустинне,
що я вже забув, як було?
Хто каже, що щастє невинне-дитинне
від мене уже утекло?

Я тїшу ся сьвітом, як хлопчик на весну,
шукаю краси і любви
і рад би все бачити землю чудесну —
я більша дитина, як ви!

3./III. 1903.

Франц Михайлів.

Чужий мотив.

Слїз менї дайте, бо сконаю з муки!
Ґей вихре буйний, ґей буре ревуча,
слїз менї дайте, хай мовчить пекуча
туга, хай мовкнуть розпучливі звуки!
Деж тії люди? Де тії велйти,
що могли знищить всемогучу силу,
де любов вірна, що йде за могилу,
де?... — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Моє серце кровію полите...

19./IX.

Ярослав Стефчин.

В задушний вечір.

На спомин С...ї Б.

Вечірна хвиля тихою ходою
йшла й клала мраку на хрестів каміня,
горіли сьвічі... цвинтарною тьмою
плили у віддаль важкі голосїня...
З розбитим серцем, туги-отупіня,
в бездушнім сумі, я йшов за Тобою...

Горіли сьвічі... жалібнії звуки
з сердець горячих несли ся стежками, —
в родиннім крузї, як зложилась руки
й слова молитви складала устами,
я Тебе бачив... і ждав на сю хвилю,
чи кинеш погляд мойому безсиллю...

Я тебе бачив... крізь сьвіч опалеві
левади сяйва думки мої плили, —
не чув нї звука... лише еї вишневі
уста солодкі... — вкруг мене могили
лягли у тиші і пісні шепотїли
німу, сувору... — я ждав Твого зору...

Ждав Твого зору... і сеї хвилини
нї, не забуду здає ся й до смерти,
тихенький усьміх... Він до домовини
зі мною піде, і з ним хочу вмерти,
з сим нїмим сумом, що мрів у безоднї
очий всьміхнених... Хотяб ще й сегоднї!!

15. II. 1905.

Сильвестер Яричевський.

Бувають хвилї.

М. Г... присьвята.

Бувають хвилї: ревна туга
у серце нишком йде
і ожиданнє того друга
незнаного веде.

Що має нам душу огріти
полумям чарівним —
В серце внести райські цьвіти
лиш словечком дрібним.

Побачимо серед дороги
часом яснїйшу твар —
то в мить нам серденько убоге
обсипле втїхи жар!

А глянем оком-серцем близше —
геть аж до серця дна,
то сумно голов клоним низше
не він то, не она!...

І відвертаєм очи скоро,
душу опаде біль —
несем самотну тугу-змору
стежками темних піль...

Нараз душа в нас задзвенїла
як сирафимский дзвін —
пізнала — і загомонїла:
то він — мій друг — то він!

Як ми побачились...

С. П... присьвята.

Як ми побачились, подруго —
марнїли цьвіти,
носив тодї я томну тугу
по білім сьвітї.

Як ми пізнали ся, дївчино, —
цьвітки зівяли —
лиш в моїм серцї без упину
нові зростали.

Нараз я глянув в очи й личко
і відчуваю,
що вже Тебе, моя зірничко
я звідкись знаю —

Тужив я часто серед глуші
в сьвітів огромі —
то звідтам певно наші душі
давно знако́мі...

wych“ урядників Русинів до зах. Галичини, що має характер переслїдуваня — і доптаня прав рускої мови в урядах скарбових. По кінцевих виводах референта Ґурского дїл той принято. — Сензацию викликало votum недовіря ухвалене в субкомітетї желїзничім для міністра желїзниць Вітека за перевисшене кредитів на зелїзниції альпейскі на внесенє пос. Еленбоґена, що по сконстатованю надужитя, котре є навіть нарушенем конституциї, кінчить ся словами: „є виключене, щоби рада державна могла мати довіре до теперішого п. міністра желїзниць, котрого самовільне поступоване грозить фінансам і ґосподарству державному і противить ся основним підставам конституциї“. В виду сього мін. Вітек подав ся, як доносять, до димісиї.

Угри. Помимо виїзду до Будапешту для пересправ з угорскими полїтиками годї коронї залагодити мадярску крізу. Посередник в сій справі між короною, а сторонництвом независимости, ґр. Андраші, зложив передвчера свою місию в руки цїсаря, а сам на зборах опозициї сформулував жаданя опозициї ось так: 1) Реформа виборча на найширших підставах 2) реформа адміністрациї 3) утворене (з Угрів) самостійної економічної териториї, але тодї коли се буде могло стати ся без шкоди для Угрів (sic) 4) Що до реформ військових то проґрама скоалїзованої опозициї признае проґраму стор. независ. о скілько она не противить ся угодї з 1867 р. — Корона, увзглядняючи перші 2 пункти, жадає за се 450,000.000 кор. на цїли військові, підвисшеня континґенту рекрутів і вилученя жаданя угорскої команди та угорских відзнак у арміï. По зложеню місиї через Андрашіого, цїсар конферує дальше з полїтиками і носить ся з думкою утвореня кабінету „неполїтичного“ і недопущеня до житя в соймі в котрім більшість належить до опозициї, через розвязане его і розписанє нових виборів. Сей експеримент однак дуже небезпечний, як сего доказом послїдні вибори особливо, коли тепер навіть угорскі лїберали боронять кардинальних жадань опозициї перед атаками австрийских полїтиків.

Італїя. Несподїване уступлене Джіолїттого загнало в великий клопіт італїйске правительство. Фортіс не міг утворити кабінету і мусїв по кількох днях з'усиль уступити. Тепер лишило ся королеви просити Тітоніого, щоб він задержуючи цїлий кабінет Джіолїттого, обняв президентуру. Та і се обняте залежить від того, чи Тіттонї знайде потрібну більшість, котра ґрупувала ся коло кабінету Джіолїттого лише задля его особи, а не для его полїтичного стягу. Коли отже особи Джіолїттого не стало, то хоть цїлий кабінет остає і не зміняе основно своїх плянів полїтичних, все таки мимо сього якось трудно ему згуртувати більшість, яку мав Джіолїтті. Мінїстри спорять між собою не о якісь проґрами полїтичні, але о справи особисті, що сей не хоче з тим бути разом товаришом в кабінетї мінїстрів, а той з иньшим. До особистих трудностий приходять одначе ще й моменти полїтичні. Тіттонї і Люзатті обусловлюють своє належане до кабінету задержанем параґрафів страйкових звернених проти перзоналу желїзничого, що були причиною уступленя Джіолїттого; а знов при їх задержаню нїхто не хоче обняти теки мінїстра публичних робіт. На послїд одержав місию утвореня кабінету Тітонї через обняте президентури над старим кабінетом Джіолїттого. Він вже представив ся в сім характері палатї дня 22. марта і просив еї о votum довіря для проґрами Джіолїттого, котрої той не міг здїйснити задля причин позапарляментарних — лихого стану здоровля — а котру він, Тіттонї підіймає за свою. Палата має бути до сего кабінету доволї прихильна і — як доносять послїдні вісти — кріза буде полагоджена добре. Та ось має Італїя новий клопіт в виду мужицких розрухів; населене полудневої Італїї, де нема промислу є засуджене виключно на житє з рільництва. А тимчасом і рільництво стоїть там ще на дуже низенькім степени, бо населене є темне, а італїйске правительство, що дбає лише про інтереси шляхти, не має охоти дбати про закладане та орґанїзацию шкіл та тов. просьвітно-господарских для своїх мужиків. Звідси випливає страшна нужда, яка панує в полудневій Італїї, а яка що року на переднову викликує розрухи мужицкі. Розрухи такі вже вибухли і сего року, а головною і безпосередною їх причиною є немилосерне стягане через правительство податків, які виносять около 55% всїх доходів убогої людности і демонстрацийне попиране шляхти, що дразнить бідну людність і в часї голоду доводить еї до розрухів. Розрухи вже мають доси і жертви, бо в Сан Марко в Ґорбі війско убило 4 а ранило 16 мужиків і робітників. Найсильнїйше вибухли розрухи на Сицилїї, де голодні кидають ся на склепи з хлїбом і живностию і рабують еї і лише через такт та вирозумілість властий громадских, що здержують війско від стріланя, не прийшло доси до більшого проливу крови.

Росия й Японїя.

Побереже ріки Сунґарі і еї доплиівів, се найурожнїйша і найгустїйше залюднена частина Монґолїї і длятого околиці Сунґарі є одиноким місцем де моглаб зібрати ся і порушати ся армія росийска, користаючи з льокальних средств комунїкацийних, живности, засобів і т. д. Сюда переходить желїзниця сибірска, трансманджурска і північна хіньска, не згадуючи вже, що самі ріки Сунґарі та Амур суть важними перевозовими дорогами. А окружають сю просторонь, гори пусті, степ монґольский та залив морскій Лїяотун. Ся отже околиця буде може в невдовзї сьвідком нових подїй военних, як тимчасом нинїшне положенє і нинїшні відносини не присилує Росиї до заключеня мира.

Мир або дальша війна має залежати від того, як випаде перегляд війска, який має перевести з найбільшою докладностию вел. кн. Николай. Рівночасно наспіла вістка, що цар наказав Леневичеви дальше не уступати але ставити Японцям чоло над рікою Сунґарі. — Балтийска фльота, якої вага полягає виключно на „плаваню“ причалила вчера під командою Небоґатова до Порт. Саїду а звідси поплила на полудне.

До тямущих Русинів Вижницкого повіту.

Що Русини на Буковинї зробили остатними часами кольосальний крок наперед, сему нїхто не заперечить і заперечити не може. Найкрасшим доказом того поступу є ріжні здобутки їх чи то на поли полїтичнім чи на просьвітнім, або й економічнім, а з другої сторони заяви наших преріжних ворогів та їх заходи щоби нас побороти.

І дїйсно на Буковинї, котру до недавна називано зґірдливо зеленою, стала тепер цьвітучою Буковиною, бо в самій річи находить ся она в початках найкрасшого свого розвитку і просьвітного житя.

На поли орґанїзациї і просьвіти поступили найбільше наперед повіт кіцманецкий і вашковецкий, відтак повіт черновецкий і сторожинецкий, а за ними аж слїдує повіт вижницкий. І сей остатний послїдними часами прочуняв, протер свої заспані досї очи, збудив ся з дотеперішного свого сну і вступає в слїди своїх побратимів. Доказом того є те, що і в нашім повітї, названім повсюдно „глухим кутом“, є вже численї Січи і читальні ба і каси, котрі ростуть мов гриби по дощи, а що важнїйше дїлимо ся милою вісткою про отворене філїї товар. Рускої Бесїди в Вижници, що відбуде ся дня 2. цьвітня 1905. в сали п. А. Москви.

Порівнавши наші обставини, до орґанїзаций иньших повітів повинни ми з великим одушевленем повитати нову нашу сьвятиню, нове наше спільне прибіжище, деб ми найшли підмогу моральну-щиру раду і пораду. Така институция є конче потрібна і кождий тямущий і дальше зрячий Русин признати се мусить. Во виду так великої стійности маючого вступити в житє товариства повинна вся руско-україньска інтелїґенция без ріжниць віку і пола, як також і всї сьвідомі братя селяни, принаймі вижницкого повіту прибути на се торжество як найчисленнїйше. Кождий повинен взяти собі со за конечний обовязок, бо будуть нас там ждати важні наради. Тут треба зазначити, що в нашім повітї маємо з одної сторони до дїла з материялом палким і похопним як також і страшно занедбаним і підупавшим, а з другої сторони з безчисленною хмарою павуків, котрі поневолених і темних Гуцулів аж надто обсотали і взяли в свої смертельні шпони. Проте нуж всї тямущі патріоти спішіть на отворене конче нам потрібного товариства і ми віримо в те що в кого есть тільки козацка честь і щиро руске серце того не забракне дня 2. цьвітня 1905 в Вижници.

До побаченя!

Гуцул А. М.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 25. марта 1905.

Рускі товариства на Буковинї. Після нашого обрахунку є на Буковинї доси кругло 250 руских товариств для селян і міщан, а то 100 Читалень, 92 Каси і 59 „Січий“. З того припадає на поодинокі повіти так:

Вашківский:	11 Ч.	10 К.	7 С.	7 с. н.
Вижницкий:	13 „	8 „	15 „	6 „ „
Гуморский:	0 „	0 „	0 „	3 „ „
Заставнецкий:	19 „	18 „	6 „	6 „ „
Кимполунзкий:	2 „	2 „	2 „	4 „ „
Кіцманьский:	17 „	17 „	17 „	3 „ „
Радовецкий:	1 „	1 „	1 „	3 „ „
Серетский:	11 „	10 „	2 „	2 „ „
Сторожинецкий:	6 „	7 „	0 „	1 „ „
Сучавский:	0 „	0 „	0 „	3 „ „
Черновецкий:	20 „	19 „	10 „	10 „ „
разом	100 Ч.	92 К.	59 С.	48 с. н.

Коли взяти на увагу, що Читалнї „Рускої Бесїди“ почало ся засновувати 10 лїт, каси райфайзеньскі ледво 5 років, а „Січи“ лише 2 роки тому, то можна уважати сей успіх великим і відрадним. Коли-ж розважити, що ще є до 50 темних закутків на Буковинї і то таких, де є школи, то се мусить поразити кождого народолюбця не мило, а ще сумнїйший той факт, що богато із сих товариств спить сном блаженним мертво народженого дитяти, як се видно по тім, що не обзивають ся на неустанні відозви „Рускої Бесїди, аби приступали до гурту, надсилали вкладки на книжки до своїх біблїотек, тай з того, що дуже мало з них передплачує рускі ґазети народні: „Руску Раду“ і „Хлїбороба“ а про другі

Еґо Маєр Бенедіктсен. 4)

Де-що про духовий розвиток данського мужика.

(З франц. рукописи переклав Теофіль Бриндзан).

(Дальше).

Кожда школа у нас і у них — є під кождим зглядом свобідна; не має правил означениих школою-маткою. Кождий директор є паном у себе і йому вільно провадити і завідувати школою по своїй вподобі.

Щоби пояснити спосіб науки по тих школах, я оповім про те, що вони в Данїї мають поміж собою спільного.

Річно відбувають ся два курси: один від першого падолиста до першого цьвітня для парубків, другий від 1-го мая до 1-го серпня для дівчат.

Взагалї не приймає ся учеників перед 18-им роком, однак тих, що хотять вступити по 30-ім роцї приймає ся радо, та се лучає ся з рідка. Однак такі припадки все-таки бувають.

Для парубків вибрано зиму, бо у нас можна без них в сю пору лекше обійти ся, а знов дївчата меньше потрібні в лїтї, як в зимі, їх увільняє ся від науки з кінцем липня, коли у нас починають ся жнива і коли кожда рука стає потрібною. Щоб дати погляд на те, як уживає ся часу підчас курсу, треба знати, що день подїлений є так, що ученики знають що їм робити. В Данїї живуть ученики завсїгди в школї. Будинок має певне число спалень, яке вистарчає для числа учеників. Бувають школи, що приймають до 200 учеників на рік, бувають і такі, що мають 10 до 20 учеників; все залежить від директора. Однак не можна сказати, щоби великі школи були безумовно найлїпші, хотяй й взагалї також лучає ся; денеколи є лїпші малі. Коли їх директор розумний і звинний чоловік, може красше впливати на своїх учеників як їхне, число обмежене, як чим в школах з великим числом учеників, у яких кождий день буває немов свого рода сьвятом, при чім одиниці гублять ся серед товпи. Нераз школа росте і упадає з причини течій публичної опінїї, щоденної моди, які не раз-у-раз можна зрозуміти.

Найпевнїйшою реклямою для школи се самі ученики, вони то сповняють ролю аґітаторів серед молодїжи для своеї школи. Коли школа не має ліжок для всїх учеників, то мужики з околиці розбирають їх до себе. В Фінляндиї буває се майже завсїгди, бо школи малі і бідні та не в станї приймати інтернистів.

Ученики їдять в купі. При обідї сидять з ними також директор і професор.

Предмети, яких учать завсїгди, є:

1. Житє чоловіка, значить істория вітчини і цїлого сьвіта.
2. Рідна мова і лїтература.
3. Ґеоґрафія.
4. Фізика.
5. Сьпів.
6. Ґімнастика для обох полів.
7. Шитє, гакльованє і т. и. для дївчат і
8. Читанє, писанє і рахунки яко повторенє предметів з школи елєментарної.

Число учителїв зовсїм не залежить від числа учеників, бо переважна часть викладів відбуває ся на зборах, на які сходять ся всї ученики до великої салї. Для викладів, що вимагають більше уваги від кождого ученика, роздїлює ся їх на ґрупи, розміщуючи їх по иньших льокалях.

Наука ґімнастики відбуває ся що-дня. Разом взявши, тревае се занятє з потрібними перервами від 8-ої рано до 6-ої години у вечір.

Релїґія не є предметом науки. Ґрунтвіґ, сам релїґійний, думав собі, що віра християньска буде немов духом понад водами. Кождий день розпочинає ся ранною молитвою. Сам директор має відчит на християньску тему. Звичайно церква так близько, щоб легко можна до неї вступити.

Щоби показати конкретну проґраму якоїсь школи, наведу проґраму з Теструп, великої школи в Ютляндиї, що має дуже велику славу, а також любов у своїх учеників (буває їх 150 що курсу):

1. Істория всесьвітна 9 разів на тиждень.
2. Рідна мова 15 разів на тиждень.
3. Істория скандинавських краïв 6 разів на тиждень.
4. Ґеоґрафія 3 разів на тиждень.
5. Аритметика 4 разів на тиждень.
6. Фізика 2 рази на тиждень.

нема що й говорити. „Руска Бесіда“ ладить обширне справоздане про стан своїх Читалень на підставі виказів, які надрукувала і розіслала всім Читалням, аби їх виповнили. А покищо поміщуемо отсе спис глухих кутів руских на Буковині, де є руска інтеліґенция, а нема ніякого народного товариства. Чей сей виказ пригадає їм святий обовязок, який має інтеліґенция супроти рідного народу, з котрого жиє і для котрого трудити ся повинна поза своїм урядом. Коли-б зайшла в сім списї яка похибка, то просимо подати еї нам картою, а ми радо еї справимо. Просимо заразом нашу інтеліґенцию з отсих сїл написати нам, чому в них нема доси ніякого товариства і як би запобічи тому лихови. Огже глухими кутами Буковини є отсї рускі місцевости: Арджел, Багна, Банилів Слободзїя, Берговміт над Прутом, Біла, Бобівцї, Броскївцї Нові, Борівцї, Бряза, Бурдеї, Гатна, Глиниця, Горича, Ґоґолина, Давидівцї, Джемини, Задубрівка, Замістє, Ізвір, Іпотешти, Кабин, Кирлибаба, Костинцї, Кресщатик, Лопушна, Лукавиця, Маморниця, Межиброди, Михальче, Мерецня, Милишівцї, Онут, Остра, Петраші, Підзахарич, Погорилївка, Раранче Слободзїя, Ревакївцї, Репужинцї, Садова, Самушин, Стирче, Черешенка, Чумурна, Чунків, Шербівцї і Ширівцї Долїшні. — Крім того є отсї рускі села, де нема навіть школи, не то якого небудь руского товариства: Ґаврени, Ґербівцї, Ґропана, Данила, Калинівцї-Купаренка, Калинівцї-Єнакія, Киндешти і Легучени. Оттаке дїє ся у нас в 20. столїтю, 130 років по прилученю Буковини до Австриї, по 30-лїтнім істнованю унїверситету в Чернівцях, за столїтною німецкою „культурою“ в краю і т. п. „добродійств“, яких дізнають „невдячні“ Русини зі всїх боків. Чи не сумно воно і не стидно для всїх, а всїх наших опікунів, чи не страшно для нас самих, для рідної інтеліґенциї за еї крайну байдужність?

Ґурагумора містом. Цїсар позволив найвисшим рішенем із 12. марта с. р. на переміну торговоï оселї Ґурагумори в місто.

Руский промисл на Угорщинї. Дївчата сїльскі в Нижних Раметах на Угорщинї поробили для своеї церкви артистичні цьвіти для окраси. Сї цьвіти і вінцї так подобали ся послови угорскому того округа, що він їх післав на оказ до відповідної фабрики до Будапешту. Ту змислови артистичному руских дївчат віддано повне признанє і ухвалено заложити в Раметах Н. школу штучних цьвітів, щоб дати можність розвинути ся і поглубити природним спосібностям артистичним нашого народу. Мадяри є дуже завзятими шовіністами і гноблять на кождім кроцї пробліскк национального пробудженя і економічного піднесеня поневолених ними народів. Тому дивним може видати ся декому сей поступот Мадярів. Та треба тямити, що школа ся буде ведена Мадярами шовіністами в дусї мадяризациї і буде лише визискувати природні здібности руских дївчат на користь мадярского капіталїста-фабриканта. Та в кождім разї щось воно з того прийде і для Русинів.

Водна комунїкация на Буковинї. Із зіставленя правительства краевого про водну комунїкацию за рік 1904 виходить, що вивіз дерева ріками Дорною, Бистрицею, Черемошом та Прутом збільшив за послїдний 1904 рік до Румунїї о 50.584 кубічн. метрів дерева ужиткового, вивіз до Росиї о 50.860 кубічних метрів, так що загалом сплавлено Дорною і Бистрицею 262.120 куб. метрів дерева на 18.106 сплавах, а Черемошем і Прутом 249.100 куб. метрів на 12.455 сплавах. Сей зріст треба завдячити сему, що в послїдних часах пореґульовано сї ріки разом з допливами, так що в відповідних порах року комунїкация може відбувати ся безперервно. Зазначити однак треба тут, що лише 194.340 куб. метрів дерева обрабляє ся і ріже ся в фабриках краевих, а решта т. е. 320.198 куб. метр. іде на оброблене до фабрик румуньских та росийских. З другої сторони вже сама дешевість сплавлюваня вказує на незвичайно низьку платню робітників місцевих, особливо в кімполюнґскім та вижницкім повітї. Поминувши вже те, що праця при сплавлюваню дерева як і їх вирубі дуже важка і буває де инде красше платна, не треба забувати на те, що тут лучає ся дуже богато нещасних случаїв, які не рідко кінчають ся смертию. Ось за час від рр. 1901—1903 було зголошених у властий 68 случаїв смерти спричинених падаючим деревом. До жертв промислу деревного треба би дочислити певне число потопельників, що лучає ся передовсїм при розбитю сплавів. Та найприкрійше в сїй історії є те, що наших робітників занятих при рубаню, сплавлюваню і оброблюваню дерева роботодавцї не забезпечують на случай хороби калїцтва або смерти. Закон обходить ся прерізними способами, а пошкодованих і темних Гуцулів зацитькує ся дуже часто казочно дрібним відчіпним.

Ще раз европейскі цивілїзатори. Д-рови Ротсови в Квінслендї поручено розслїдити відносини між австралїйскими тубольцями, а анґлїйскою адміністрациею. Із его звіту вийшли сензацийні вісти, що в тамошних анґлїйских кольонїях ще й досї приковують переступника до сїдла конного полїцианта ланцухом, який веде довкола проступникової шиї. Стан тюрем, в яких держуть арештованих, прямо страшний. Кого суд присудить на замкненє у вязници, того приковують ланцами поза шию і не здоймають їх ні в день ні в ночи. Вкінци домагає ся др. Ротс, щоби вязням, яких пускають власти до роботи, скорочено робітний день на 6 годин, бо досї працюють вони 10—12 годин в спецї, яка сягає висше 96° Фаренгайта.

Злочин у сьвященичім домі. Для поясненя пожалуваня гідної подїї, яка лучила ся в міговеньскім приходстві інформують нас, що ґувернантка, яка стала там матїрю зове ся Аделя Гос... та що в домі тамошного панотця Нїк. Поповича пробувала вона всего шість днїв, припоручена черновецким бюром посередництва працї Гекеля.

Клерикальні арґументи. Справа роздїлу держави від церкви незвичайно роз'ятрила ворожнечу між францускими клерикалами й антиклерикалами. Тамтої суботи прим. скликав редактор вільнодумної часописи „Action“ В. Шарґонель в містї Лярошель віче в сїй справі. Його виводи взяв ся збивати абат Фонтан, а бачучи повну обоятність слухачів і референта, добув револьвер і спрямував на Шарбонеля. Розуміє ся револьвер відобрано, а воєвничого абата виведено з салї.

Вічний процес. Мадритский трибунал судовий має незабаром приступити до остаточного перішеня процесу, що веде ся ще від 1517 року! Ходить у сім безконечнім процесї о право майорату, о який убиває ся тепер з одного боку ґр. Торе де Карара, а з другого маркіз де Біана. Розуміє ся, що на сей процес пішла вже безлїч гроший, а актів, що відносять ся до него назбирали ся повні фіри. Перед мадритский трибунал виведено справу в р. 1872 і судиї взяли ся тепер за дїло, щоб полагодити вже раз справу, не допускаючи щоб процес діждав ся чотиристалїтного ювилею.

Оповістки і іменованя:

Головні збори філїї „Рускої Бесїди у Вижници. відбудуть ся в неділю дня 2. лат. цьвітня о 2ій годинї з полудня в салї коло склепу п. Москви в такім порядку: 1) Отворенє зборів. 2) Поясненє цїли філїї. 4) Принятє нових членів. 4) Вибір видїлу. 4) Вільні внески. На сї збори запрошає „Руска Бесїда“ всїх Русинів Вижницкого повіту, однак голосувати мати муть право лише члени Читалень і Січий і ті Русини, що приступлять найдальше в день самих зборів до „Рускої Бесїди“ в Чернівцях і зложать вкладку 4 корон на рік 1905. за що крім того дістануть ще й усї книжки, які „Руска Бесїда“ доси видала. Просимо руску інтеліґенцию Вижницкого повіту повідомити про се всї Читальні і Січи та прибути разом з Читальниками і Січовиками на сї збори.

Надзвичайні загальні збори товариства „Кружок українських дївчат“ в Чернівцях відбудуть ся в неділю дня 2. цьвітня с. р. о годинї 10-ій рано в сали „Народного Дому“ з отсим денним порядком: 1. Прочитанє протоколу з послїдних зборів. 2. Вибір нових членів видїлових. 3. Вільні внесеня і запитаня. — За видїл: *Олена Шкурґанівна*, заст. голови. *Стефанїя Федоровичівна*, писарка.

Видїл „Рускої Бурси в Кіцмани“ почуває ся до милого обовязку подати до прилюдної відомости, що о. Стефан Іванович, протоерей і парох Кіцманя, звісний покровитель бідної ґімназияльної молодїжи, зволив зложити на цїли товариства 100 кор. і тим самим зістав его першим членом-добродїем. Рівнож складає ему видїл за сей щедрий дар як найщирійшу подяку. — *Іл. Семака*, голова. *Іл. Федорович*, секретар.

Відозва. Відповідно до ухвали головних зборів вислав видїл минувшого року всїм вп. членам підписаного товариства осібні картки з докладним зазначенем суми, котра належить ся товариству і зажадав вирівнаня тої належитости. На недавнім видїловім засїданю показало ся, що дуже мале число членів сповнило свій важний товариский обовязок, без котрого жадне товариство не може істнувати, і тому звертає ся видїл до всїх вп. членів еще раз сею дорогою з сердечною просьбою о найскорше надісланє належитостий так за минувші роки, як і за біжучий рік, щоби скарбник товариства міг все точно в касових книжках позаписувати і здати при наступаючих головних зборах, котрі відбудуть ся вже за короткий час, докладне касове справоздане. Гроші просить видїл посилати лише на адрес скарбника п. Дим. де Павнеля, надучителя у Валяві, почта Кіцмань. — Від видїлу філїї тов. „Руска Школа“ в Кіцмани: *І. Стратичук*, голова. *В. Григорович*, писар.

Із штуки і лїтератури.

Виданя Р. У. П. Послїдними часами видала Р. У. П.: „В гірничій Діброві“ 1 акт др. Ґабр. Зопольскої, нове виданє „Дядька Дмитра“ і брошуру „Військо і робітники“ з додатком „Японська війна“. У сім послїднім виданю виложено лихо, яке несе мілїтаризм, способи як його поборювати і плян революцийної аґітациї між рос. війском. Крім сего живо заходить ся Р. У. П. Около правильного виданя мужицького рев. орґану „Селянин“.

Лїтературно-Науковий Вістник. Річ. VIII. Том XXIX. Книжка III. За март. Зміст. а) части наукової: Наш альбом, Володимир Сухий: І. Перед театром, II. Для добра народу, М. Старицкий: Чарівний сон (конець), А. Володиславич: Той третій, Е. Щербаківська: Перекотиполе, Андрій Чайківський: З ласки родини, повість (далї буде), Франц Норріс: Вир, повість (далї буде), Стефан Жеромский: Покуса. б) Части белетристичної. Новий документ до старого „спору“, Іван Франко: Михайло Павлик, С. Єфремов: Бонавентура в українській лїтературі, О. Вешневський: На переломі. М. Грушевський: В справі руських шкіл і руського театру, Іван Франко: Замість діскусії — цьвітки полеміки, Ст. Чарнецький: Гостина театру „Руської Бесїди“ у Львові, Р. Братковський: Перша вистава укр. штуки і промислу у Львові, Хронїка і біблїоґрафія.

Ruthenische Revue. Зміст ч. 5. (випуск за першу половину марта): Die beleidigte Schlachzizenwirtschaft. (Zur Affaire Rheinbaben—Gołuchowski.) Von Reichsratsabgeordneten Basil R. v. Jaworskyj. — Briefe aus und über Russland. Von Romanow. — Die Sitzung der ukrainischen Kommision. Von M. R. — Aus der Blumenlese der galizischen Verwaltungspolitik. — Das Ausland über die ruthenische Frage. V. Univ.-Prof. Dr. E. Hasse über die Ruthenen. — Vom Fischer Panas Krut, Eine Erzählung von Iwan Łewickyj. — Rundschau.

Шевченкові вечерницї в Київі відбудуть ся в неділю дня 26. марта с. р. Відчит про суть і лїтературно-історичне значінє поезий Шевченка виголосить І. Стешенко. В лїтературно-музичній части візьме удїл мішаний хор під управою М. Лисенка і артистки М. Старицка, Зотова, Кульженко-Мусатова і Вонсовска та артисти Брикін і Лосский. Чистий дохід із вечерка — як довідують ся „Кіевскіе Отклики“ — призначений на памятник Т. Шевченка в Київі.

---

7. Читанє поезий 4 разів на тиждень.
8. Ґімнастика 9 разів на тиждень.

Надпроґрамово відбувають ся що місяця великі засїданя, на які запрошує директор мешканців з околиці, на яких забирають голос не лише професори, але й иньші бесїдники, що прибувають з далека і говорять про пекучі предмети між иньшим про лїтературу і релїґію.

Кождий виклад шкільний зачинає ся і кінчить ся піснею. Взагалї сьпів є дуже улюбленим і уживаним у сих школах. Він розбуджує та підносить духа. У нас видано збірку чудових данських пісень (деякі подибують ся також в мові шведській і норвеській) понад 500, всї написані справжними поетами як Ґрунтвіґ, Ріхард, Інґеман, Бєрнзон і и. Підчас перерви шкільна молодіж їсть, розмавляє, грає ся під голим небом і відпочиває. За той час навязують ся приязні зносини, бо кождий занимає ся чим хоче і як розуміє. Учителї перебувають велику пайку часу серед молодїжи. По великих школах, де годї пожертвувати ся цїлком, бо через те пропав би весь час, професори мають визначені години, підчас котрих ученики до них приходять, щоби запитувати ся про що їм любо та щобн з ними розмовити ся про релїґійні і вселюдські справи, які лежать їм на серци. Деколи робить ся прогульки до музеїв, в лїс, або орґанїзує ся разом з иньшими школами конкурсові громади ґімнастичні.

Як курси кінчать ся, ученики розходять ся — часто се лучає ся, особливо у дївчат — з рясними сльозами у очах, але без жадного іспиту, без найменьшого посьвідченя, яке би подавало більшу або меньшу користь тим, що їх посїдають. В тім то й криє ся саме тайна сего рода шкіл; вони іменно мають лише одну цїль: розширити овид моральний і інтелектуальний народу і заспокоїти о скілько можна його духову жадобу.

Тепер подибує ся по сих школах образованя віддїл, що має реальну цїль. Ремісники або господарі лучать з практичною наукою курс відчитів. Таким робом сей віддїл ходить лиш на виклади, а решту часу занятий своїм ремеслом, для якого тримає ся учителїв-специялїстів.

Хто платить за науку? Ученики самі! значить звичайно їх родичі; але бувають завсїгди ученики, що склали собі з своеї плати потрібну суму, аби перебути в сїй школї один курс. Школа отворена для всеї молодїжи — плата майже всюди та сама — за науку і харч 40 франків (30 скандинавських корон або 38 корон наших) місячно. Та не треба забувати, що в Данїї третина учеників учащає до сих шкіл безплатно або за дуже мірною оплатою. З одного боку школи мають майже завсїгди кілька безплатних місць, а з другого сойми дають що року певному числу учеників запомоги. Ученики обовязані приносити з собою одїж в куфрі і постїль. Тих кілька книжок, яких уживає ся по школах, можуть вони пожичити, тільки зошити мусять собі купувати самі.

Самі ученики стелять собі постіль і замітають спальнї. Звичайно мешкає їх в одній комнатї кілька по 6 або 4, найменьше 2. Спальнї дуже скромні. В них стоїть ліжко, умивальниця і куферки.

(Далї буде).

Видає товариство **„Руска Рада“**, в Чернівцях. За редакцию відповідає: Іван Захарко

З друкарнї товариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.